

ZO ŠTUDENTSKEJ VEDECKEJ ČINNOSTI

Pornografizácia v digitálnych médiách. Reflexia vybraných aspektov intimity a sexuality v mediálnom diskurze.

Paulína Grolmusová

Abstrakt

Štúdia sa zameriava na skúmanie problematiky pornografizácie v digitálnych médiách. Predovšetkým sa fokusuje na oblasť sociálnych sietí, audiovizuálneho, vizuálneho a auditívneho obsahu v podobe podcastov, blogov, video tvorby a atď. Komparuje detabuizáciu sexuality vo feminizme a súčasné trendy v mediálnom diskurze. Jedným zo skúmaných trendov fenomén tzv. „influencera“ jeho dosahy a konzekvencie na správanie recipientov. Práca sa ďalej venuje sexuálnej výchove prostredníctvom digitálnych médií a reflektuje vybrané aspekty intimity a sexuality v mediálnom diskurze. Kriticky nahliada na ich pozitíva a negatíva.

Kľúčové slová

Pornografizácia, digitálne média, sociálne siete, sexualita, intimita, feminizmus, sexuálna výchova.

Úvod

Štúdia s názvom *Pornografizácia v digitálnych médiách. Reflexia vybraných aspektov intimity a sexuality v mediálnom diskurze* sa zameriava na tematiku sexuality, intimity a sexu v prostredí digitálnych médií predovšetkým na vybraných platformách sociálnych sietí. Tými sú Facebook, Instagram, Tik Tok a YouTube. Pozrieme sa na tzv. „Sexuálna revolúciu“, ktorá vznikla ako produkt feministických hnutí po celom svete v 60. rokoch 20. storočia a na trend tematiky sexuality v digitálnom priestore za ostatných päť rokov.

V nasledujúcom texte reflektujeme a porovnávame sexuálne vzdelávanie na slovenských školách a na internete prostredníctvom ľahko prístupných podcastov, blogov, internetových stránok či účtov na sociálnych sieťach. Hodnotíme kvalitu tvoreného obsahu a dostupnosť pre maloletého diváka a zároveň poukazujeme na benefity a škodlivosť vybraných iniciatív v oblasti sexuálneho vzdelávania.

Na skúmanú tému nahliadame interdisciplinárne optikou mediálnej kultúry, feministických štúdií, pričom neopomíname ani politologické a pedagogické disciplíny. Z metodologického hľadiska sme použili okrem heuristického zberu materiálov metódu analýzy, súhrn dát a deskriptívno-komparatívny prístup.

Motiváciou k napísaniu tohto textu je vnímanie absencie detabuizovania tém sexuality a intimity na úrovni vzdelávania. Táto absencia sa odráža v digitálnej kultúre pri tvorbe obsahu, ktorý pornografizuje sexualitu a človeka ako takého. Vnímame, že je potrebné nájsť konsenzus v prístupe k predmetnej oblasti výskumu, konkrétne medzi prístupom odborníkov v danej oblasti a komunikačným kanálom (platformy sociálnych médií), ktorý volíme pri práci so súčasnou generáciou mladých a dospievajúcich ľudí.

Vedia digitálne médiá byť nástrojom na vzdelávanie? Ako môžeme redukovať obsah, ktorý prijímame? Ako veľmi nás ovplyvňuje nesprávne uchopenie témy alebo zastaralá sexuálna výchova? Aký podiel má na zdravý psychický vývoj jedinca pornografia a propagácia sexu prostredníctvom digitálnych médií a sociálnych sietí?

V práci budeme reflektovať najznámejšie trendy a účty na sociálnych sieťach na Slovensku a v Čechách. Jednotlivé projekty a iniciatívy budeme komparovať z hľadiska úrovne ich kvality a odbornosti.

1 Feminizmus a revolúcia sexuality

„Kultúra netvorí ľudí. Eudia tvoria kultúru. Ak je pravdou to, že v našej kultúre ženy nie sú úplnými ľudskými bytosťami, tak to prostredníctvom našej kultúry urobiť môžeme. Dokonca musíme.“¹

Feminizmus môžeme definovať ako súbor sociálno-politických hnutí a ideológií. Cieľom feminizmu je definovať a ustanoviť politickú, ekonomickú, osobnú a sociálnu rovnosť pohlaví. Zastáva postoj, že v spoločnostiach, kde sa uprednostňuje mužské hľadisko, sa so ženami zaobchádza nespravodlivo. To sa deje prevažne v patriarchálne usporiadaných spoločnostiach. Cesta, ktorú feminizmus volí, je boj proti rodovým stereotypom nielen u žien, ale aj u mužov. Prejavuje sa to napríklad snahou dosiahnuť odstránenie toxického maskulinity a zabezpečenie emocionálneho a psychického zdravia u chlapcov a mužov.

Feministické hnutia vedú kampane za práva žien, vrátane práva voliť, zastávať verejnú funkciu, zarábať rovnakú mzdu, vlastniť majetok, získať vzdelanie, uzatvárať zmluvy, mať rovnaké práva a postavenie v manželstve a i. Pracujú aj na zabezpečení prístupu k antikoncepcii, legálnym potratom a sociálnej integrácii.

Jednou z ústredných tém, ktoré rieši a zastrešuje feminizmus je komplexné uchopenie sexuality. Považuje ju za veľmi podstatnú v rozvoji identity či sebazačlenenia v spoločnosti. Simone de Beauvoir vo svojej knihe *Druhé pohlavie* poukázala na fakt, že „sexualitu neslobodno brať ako niečo neredukované, dané. Žijete bytosťou je vrodené „hľadanie bytia“; sexualita je jedným z týchto aspektov.“² Tak ako celý život hľadáme vlastný zmysel života, či odpovede na otázky o živote a smrti, tak jedným z aspektov, ktoré sú veľkou súčasťou nás, je práve sexuálna identita. Zdravo tvorená identita zabezpečuje náš plný vývin a pomáha nám sa začleniť do spoločnosti.

¹ ADICHIE, CH. N.: *Všetci by sme mali byť feminist(k)ami*, 2017, s.54.

² BEAUVOIR, S.: *Druhé pohlavie* 1, 1968, s. 65.

V rámci feministického hnutia sa intenzívne reflektuje problematika ženskej sexualita a jej významu v živote človeka. Feminizmus bol popudom k takzvanej sexuálnej revolúcii. Práve v 60-tych rokoch 20. storočia mnohé feministické mysliteľky a umelkyne otvárajú témy sexualita a tým prispievajú ku jej rekonceptualizácii. Ako spomína Lenka Krištofová vo svojej práci *Sexualita: Od biológie k politike, slasti a slobode* išlo o oblasti výtvarného umenia, kde dochádza k tematizácii sexualita a telesnosti. Interpretáciu týchto tém môžeme napríklad nachádzať v literatúre (napr. Marguerite Duras, Colette a i.), a filozofii (napr. Simone de Beauvoir, Luce Irigaray, Hélène Cixous a i.). Diela týchto umelkýň a autoriek sú v tej dobe označované za nevhodné a „nízke“, ale aj napriek negatívne pohľadu na tvorbu týchto feministiek sa do popredia nielen v umení, ale aj vo filozofickej reflexii dostáva téma sexualita.³ Dodnes sa objavenie témy sexualita a intimity v 60-tych rokoch považuje a je označované, ako obdobie sexuálnej revolúcie. V tomto časovom období nastal obrat v chápaní týchto tém. Tendencie detabuizovania tém sexu, sexualita a intimity nachádzame aj v súčasnosti poväčšine v mediálnej kultúre a predovšetkým v digitálnych médiách. Tu sa téma sexualita a intimity stala určitým trendom, častokrát sú dôležité pojmy dezinterpretované alebo sa poukazuje iba na čierno-biele videnie celej problematiky. Tieto tendencie môžeme vnímať cez nábožensky alebo ideologicky ladené názory či koncepty, ktoré na ne poukazujú len z určitého uhla pohľadu.

Prostredníctvom tejto feministickej iniciatívy sa v súčasnosti stala sexualita aj politickou otázkou a začala sa spájať so slasťou alebo seba začlenením. Stala sa súčasťou identity človeka.⁴ Dlhé roky bola sexualita tabuizovaná a ešte stále v určitom rozsahu je. V minulosti bola sexualita, vzťah k sexu, sexuálne vzťahy či vzťah sexu a manželstva reflektované prevažne v náboženských diskurzoch a v rôznych kultúrach, kde boli určitým spôsobom ohraničené do vzorcov a riadili sa normami ako socio-kultúrnymi regulatívami a konvenciami. Okrem týchto oblasti bola tematizovaná v oblasti medicíny, psychológie, psychiatrie a sexuológie.

Pred nami skúmanou sexuálnou revolúciou bolo myslenie v oblasti ženskej sexualita vnímané čiastočne sexisticky, keď ho porovnáme so súčasnosťou, išlo o jednosmerné vnímanie ako je reprodukčný charakter alebo ako prostriedok na uspokojenie mužských potrieb. Všetko čo vystupovalo z týchto predstáv bolo označované za nevhodné, nemravné či neslušné. Mierka medzi mužskou a ženskou sexualitou v tej dobe bola zásadne rozdielna. Ako predkladá Gloria Watkins, spájalo sa s konceptom, že: „*sféra sexuálnej túžby a uspokojenia je vždy výlučne mužskou záležitosťou a len pre ženy, ktoré nie sú dosť mravné a dovoľia si vyjadriť sexuálnu potrebu alebo hlad po sexe. Sexistické zmýšľanie vnucovalo ženám rolu madony alebo kurvy.*“⁵ Práve takýto prístup viedol k tomu, že ženy nevedeli uchopiť a definovať svoju vlastnú identitu, spoločnosť im nevedela poskytnúť návod, ktorý by sa zaoberal práve zdravým chápaním sexualita a aj zdraviu, ktoré sa napríklad spájalo s antikoncepciou alebo bezpečnými interrupciami. Išlo skôr o pravidlá a reštrikcie, ktoré im boli udávané. Takéto chybné zmýšľanie ovplyvňovalo psychické a fyzické zdravie žien, v niektorých prípadoch ho priam ohrozovalo. Našu sexualitu tvoria a ovplyvňujú viaceré aspekty od tých sociálnych, politických až po tie fyzické. V najbližšej podkapitole sa budeme venovať týmto aspektom a ich dôležitosti pri formovaní našej sexualita.

³ KRIŠTOFOVÁ, L.: *Sexualita. Od biológie, k politike, slasti a slobode*. In: Kiczková, Z. - Szapuová, M. (eds.) *Rodové štúdiá. Súčasné diskusie, problémy a perspektívy*, 2011, s. 294.

⁴ Ibid., 2011, s. 294.

⁵ WATKINS, G.: *Feminizmus do vrecka: O zanietých politikách*, 2013, s. 119.

1.1 Sexualita a jej rôznorodé aspekty

Ľudská sexualita je nástroj, ktorí ľudia používajú na sexuálne prežívanie a vyjadrenie. Toto tvrdenie pochádza od dvojice autoriek Anne Bolin a Paricie Whelehan, zaoberajúce sa rôznymi aspektmi ľudskej sexuality vo svojom diele *Human sexuality: Biological, Psychological, and Culture Perspectives*. Sexualitu tvoria biologické, erotické, fyzické, emocionálne, sociálne a duchovné aspekty. Pojem sexuality sa v histórii menil na základe spoločensko-politických faktorov, ktoré ovplyvňovali aj mieru tabuizácie tejto témy. Z biologického a fyzického aspektu sa sexualita týka vo veľkej miere ľudských reprodukčných funkcií. Fyzické a emocionálne aspekty zahŕňajú nadväzovanie vzťahov medzi jednotlivcami. Sociálne aspekty sa zaoberajú vplyvom ľudskej spoločnosti na sexualitu človeka. Duchovný aspekt, spiritualita, zabezpečuje spojenie jednotlivca s ostatnými.⁶ Sexualitu definuje veľa faktorov, podľa nás je ale najpodstatnejší a najmenej stabilný sociálny aspekt, ktorý sa mení na základe politicko-spoločenských presvedčení, kultúrnych aspektov či množstva sexuálnej edukácie ľudí. Ako konštatujú lekárkyni Nina Brochmann a Ellen Stokken Dahl vo svojej knižke *Bez hanby o ohanbí: „Ked' sa ženy rozhodujú o svojom tele a o sexualite, ovplyvňuje ich širší kontext. Na ich voľbu – či už ide o antikoncepciu, interrupciu, sexuálnu identitu alebo sexuálne praktiky – majú vplyv kultúrne, náboženské a politicko-spoločenské okolnosti“*⁷ Tieto faktory neformujú len ženskú, ale aj mužskú sexualitu. Každá ľudská bytosť je ovplyvňovaná kultúrou, vierou a politicko-spoločenskými podmienkami, v ktorých žije. To nám dopomáha formovať vlastný obraz o svete.

Feminizmus je nástroj, ktorý otvára viacero tabuizovaných tém a nesnaží sa dostať do popredia iba tie, ktoré sa týkajú výsostne žien, ale reflektuje aj na mužov. Často dochádza k rozporu v niekoľkých tvrdeniach. Feminizmus chce dosiahnuť rovnoprávnosť, aby mali obidve pohlavia rovnaké podmienky a prostriedky, či príležitosti. V sexualite sa snažia dosiahnuť, aby sa pohlavia rovnali. No musíme začať chápať, že nikdy si nebudeme úplne rovní, najmä preto, lebo máme iné telesné predispozície, ako definovala Camille Paglia vo svojom diele *Slobodné ženy, slobodní muži: „Ženská studia měla být konstruována tak, že by zahrnovala povinné předměty z vědy – genetiku, anatomii, neurologii, endokronologii...“*⁸ jednoznačne platí, že : „...sexualita je „jemným průsečíkem přírody a kultúry“ a, že potřebujeme porozumět oběma, abychom porozuměli sobě samým.“⁹ Ako sme už spomínali v predchádzajúcich riadkoch, sexualitu definujú biologické aj fyzické aspekty, na ktoré treba brať ohľad. V tom prípade musíme brať na zreteľ prírodu, ktorá rozlišuje pohlavia. Slovami Camille Paglia, v niektorých prípadoch dochádza k tomu, že: „Snaha feministických teoretičiek oddělit ženu od přírody, anebo přiznat přírodu jen jako náležitě hygienicky ošetřenou, měla v dlouhodobé perspektivě negativní dopad na postavení a moc ženy. Čož ztížilo, ne-li znemožnilo pochopení lidské sexualní psychologie, která začíná v raných, často kalných rodinných vztazích.“¹⁰ Veľa feministických teórií si zakladá na úplnej rovnocennosti, ktorú by sme mohli dosiahnuť sociálno-politickými zmenami, ale nikdy ju nedosiahneme na úrovni biológie. Určité fyzické predpoklady, ktoré máme určené fyziognómiou, budú stále tými, ktoré budú určovať rozdiely. Ide napríklad o stavbu

⁶ BOLIN, A.; WHELEHAN, P.: *Human sexuality: Biological, Psychological, and Cultural Perspectives*, 2009, s. 32-42.

⁷ BROCHMANN, N. DAHL, E. S.: *Bez hanby o ohanbí*, 2019, s. 9.

⁸ PAGLIA, C.: *Slobodné ženy, slobodní muži: eseje o pohlaví, genderu, a feminismu*, 2019, s. 58.

⁹ Ibid., 2019, s. 57.

¹⁰ Ibid., 2019, s. 60.

tela, množstvo a druh hormónov, celkový vývin a jeho proces, či a to je najpodstatnejšie a úplne nemenné, reprodukčné orgány a ich funkcia. S tým môžeme spájať napríklad tehotenstvo a materstvo, ktoré nielen biologicky ale aj psychicky spája matku s dieťaťom inak, ako je to u mužov, hoci sú aj oni súčasťou procesu rozmnožovania.

Pohlavné rozdiely v psychológii, ktorá sa tiež spája s otázkou sexuality, sú dané v mentálnych funkciách, v správaní a sú spôsobené komplexným súhrnom biologických, vývojových a kultúrnych faktorov. Jedným z nich je v sexuálnom správaní u žien a u mužov forma prechodových rituálov alebo udalostí, ktoré poukazujú na zmenu stavu z dievčaťa na ženu a z chlapca na muža. V živote jednotlivca je to podstatný faktor. Camille Paglia naň poukázala v diele *Slobodné ženy, slobodní muži*. Tvrdí, že: „*Ženy majú tu výhodu, že jejich ženství jim zvestuje menštruácie. Oproti tomu muži musejú niečo riskovať, aby se skutečně stali muži. Muži se stávají muži teprve tehdy, až je za muže prohlásí jiní muži. A jedním ze způsobů, jimiž se chlapec stává mužem, je mít pohlavní styk se ženou.*“¹¹ Preto zo strany chlapcov prichádza väčší tlak začať byť sexuálne aktívni už v skoršom veku, kedy nemusia byť ešte emocionálne a mentálne pripravení. Metaforicky by sa to dalo interpretovať v takom zmysle, že chránime dievčatá pred sexuálne aktívnym životom a ten chlapčenský oslavujeme. Objavujú sa tu formy, podľa ktorých by mali byť muži promiskuitnejší než ženy. Tu sa odzrkadľuje absencia určitého prechodového rituálu u mužov a objavuje sa sociálny aspekt sexuality, kedy spoločnosť poukazuje na faktory, ktoré by mali spĺňať pohlavia na to, aby mali vzorný sexuálny život, určený spoločenskými konvenciami. Môžeme tu vidieť aj určité znaky sociálnej kontroly. Tieto rozdiely môžeme vnímať aj v digitálnych médiách, kde sa na ženu častokrát nahliada ako na sexuálny objekt. Objektivizácia a pornografizácia tela sa teda nevyskytuje len v pornografií ale aj na sociálnych sieťach. Žena sa častokrát stretáva s tým, že je nevhodné prejavovať sexualitu na sociálnych sieťach. U mužov sa to skôr považuje za normálne, priam až žiadané. Niečo čo robí muža mužom. Z toho následne vyplýva veľká otázka, a sice, či je niekto dostatočne feminny alebo maskulínny. Tieto aspekty sa nevzťahujú iba na ľudí, ale aj na bežné stránky a činnosti každodenného života akými sú napríklad oblečenie, voľnočasové činnosti, literatúra, filmy atď. Dostávajú nálepku pohlavia na základe predispozície spoločnosti.

Stále tu budú rozdiely medzi pohlaviami na úrovni biológie, ale dôležité je, aby biológia muža a ženy bola chápaná bez hanby, aby muži aj ženy mali rovnaké právo vyjadrovať sa k vlastnej sexualite bez obmedzení a reštrikcii zo strany spoločnosti. Podľa nášho názoru je potrebné, aby sa detabuizovali témy, ktoré sa týkajú či už mužov, alebo žien, aby sa nastolila sociálna rovnosť pohlaví. Lebo práve detabuizácia tém, ktoré sa týkajú sexuality, môže byť prostriedkom rovnosti pohlaví.

Digitálne médiá môžu byť tým nástrojom, ktorý v súčasnosti ovplyvňuje naše vedomie o danej problematike a môže formovať vedomosti či aspekty sexuality na rôznych úrovniach: spoločenských, emocionálnych i duchovných. Väčšina digitálnych médií sa však zameriava na detabuizáciu ženskej sexuality a potláča podstatu otvárať a spochybňovať súčasné vnímanie sexuality mužskej. Sexualita a sex sa v minulosti považovali za mužskú doménu, tým pádom sa v súčasnosti otvára vo väčšej miere téma ženskej sexuality. Stále sa rozdeľuje mužská a ženská sexualita a málokedy sa pojednáva o ľudskej sexualite bez binárneho delenia. Nadobúdame

¹¹ PAGLIA, C.: *Slobodné ženy, slobodní muži: eseje o pohlaví, genderu, a feminizmu*, 2019, s.16.

dojem, že keď boli ženy potláčané treba im otvoriť cesty vedomia v týchto oblastiach, avšak týmto spôsobom sme posunuli do pozadia mužov.

2 Digitálne média

V najbližšej kapitole sa zameriame a budeme reflektovať digitálne média. Vnímame ich ako zaujímavý komunikačný nástroj. Pozrieme sa na vybrané aspekty reflektovania sexualita a intimity prostredníctvom digitálnych médií, sociálnych sietí atď. Digitálne média sa stali neoddeliteľnou súčasťou našich životov. Ide o audiovizuálne nahrávky, softvéry, audio záznamy, vizuálny obsah a iný, ktorý sa vytvára, upravuje, ukladá alebo sa k nemu pristupuje v digitálnej forme prostredníctvom internetu a technológií.¹² Ďalej môžeme digitálne média chápať ako informácie, ktoré prijímame a sú sprostredkované prostredníctvom digitálneho zariadenia alebo obrazovky. Ide o akúkoľvek formu média, ktorá sa spolieha na elektronické zariadenia. V spoločnosti sú požívané na reklamu alebo marketing. Taktiež v tomto prostredí evidujeme zvýšený výskyt a využívanie slávnych alebo mediálne známych a predovšetkým vplyvných osobností súhrne označované pojmom „influencer“.

Influencer je osoba, ktorá ovplyvňuje alebo mení názor, pohľad či správanie iných ľudí na základe tých svojich. Je platený značkami a firmami ako súčasť ich marketingovej stratégie aby ukázal, popísal ich produkt a svojim vplyvom na sociálnych sieťach presvedčil na kúpu produktu či služby.¹³ Postava influencera je v súčasnosti u mladých, dospelajúcich ľudí (ale aj u detí v adolescentnom veku) považovaná za určitý vzor, figúru alebo idol v ich osobnom živote. Takto ovplyvňuje názory spoločnosti.

V dnešnej dobe nie sú digitálne média len prostriedkom zdieľania informácií, ale aj dôležitým miestom na trávenie voľného času a v niektorých aspektoch nahrádzajú dokonca vzdelávanie. Táto problematika sa týka aj nami skúmanej sexuálnej výchovy, emocionálnej gramotnosti a pod. My sa v tejto práci zameriame prevažne na sociálne siete, blogy, podcasty a tvorbu videí v oblasti intimity, sexu a sexualita. Sociálne siete sa stali pre mladých ľudí interaktívnou knižnicou plnou vedomostí, avšak pri absentujúcej mediálnej gramotnosti môže dochádzať k dezinterpretácii a neskôr k pokrivenému a nesprávnemu nahliadnutiu na sexualitu či intimitu.

Sociálne siete sú súčasťou digitálnych médií. Sú to stránky a platformy, ktoré slúžia ľuďom na komunikáciu a zdieľanie informácií či tvoreného obsahu na internete pomocou počítačov, mobilov alebo iných technických zariadení. Často sú používané na marketingové účely.¹⁴ Medzi tieto sociálne siete patria napríklad Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat, TikTok, YouTube, Twitch a pod. Na týchto platformách sa najviac prejavujú vyššie spomínaní influenceri.

Jednotlivé siete majú svoje špecifiká, ale kvôli konkurencie schopnosti sa čím ďalej vzájomne na seba podobajú. Najpodstatnejšie a najtypickejšie pri nich je to, že slúžia na zdieľanie a uverejňovanie, vizuálneho, audio či audiovizuálneho obsahu. Ten môže tvoriť ktokoľvek od stanoveného veku podľa pravidiel stanovených platformou. Konzumenti majú rovnakú vekovú hranicu, tieto sú však overované len prostredníctvom dátumu narodenia, ktorý

¹² Web (1) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.dictionary.com/browse/digital-media>

¹³ Web (2) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/influencer>

¹⁴ Web (3) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/social-media>

môže byť sfalšovaný. Takýmto spôsobom sa na sociálne siete dostávajú aj užívatelia pod 12 rokov. Žiadna z uvedených platforiem nevyžaduje overenie veku.

2.1 Reflexia tém sexuality a intimity na sociálnych sieťach

Tematika sexuality, intimity a sexu je populárna nielen v mediálnej kultúre, ale aj v digitálnej virtuálnej sfére a špecificky na sociálnych sieťach. Tu sa môžu ľudia skrývať za anonymitu a pretvárať svoje túžby a myšlienky do rôzneho obsahu. My sa zameriame na obsah, ktorý má potenciál edukovať, detabuizovať alebo prinášať inovatívny prístup k vybraným aspektom intimity a sexuality. Pozrieme sa na jednotlivé faktory, ktoré sú dôležité pri analýze samostatných účtov. Od počtu sledujúcich cez rozsah sociálnych sietí a digitálnych médií, ktoré využívajú až po obsah a spracovanie tém a obsahov.

Počty sledujúcich či rozsah používania sociálnych sietí nám poukazuje na popularitu jednotlivých účtov. V tabuľke sú uvedené podcasty, ako aj rôzne iniciatívy mladých ľudí, ktorí šíria osvetu a detabuizujú témy intimity, sexu a sexuality. Ďalej sme do tabuľky zaradili aj rôzne mimovládne organizácie, občianske združenia alebo osobnosti z oblasti umenia či vzdelávania. Počty sledujúcich spadajú ku dňu 18.3.2023. Zamerali sme sa na 4 najčastejšie používané aplikácie na Slovensku. Vybrali sme tri, ktoré sa používajú najčastejšie v čase adolescencie (12 – 18 rokov) a v ranom veku dospelosti (19 – 25 rokov). Tými sú Instagram, TikTok a YouTube. Facebook je platforma používaná prevažne ľuďmi v produktívnom veku (18 – 65 rokov). Tu však môžeme pozorovať na ktorú vekovú kategóriu sa tvorcovia obsahu zameriavajú. Či na deti a mladých dospelých, alebo na rodičov.

Názov	Druh	Instagram	Facebook	Tik Tok	YouTube
<i>Sexuálna výchova</i>	Podcast	36 186	984	–	10,8 tis.
<i>Vyhonit d'ábla</i>	Podcast	36 085	–	39 200	1,31 tis.
<i>Respektuju</i>	Iniciatíva vo vzdelávaní	43 937	54	–	358
<i>Intymyta</i>	Mimovládna organizácia	5 959	933	156	3
<i>Rada Mikšík</i>	Lektorka vzťahovej a sexuálnej výchovy	4 181	–	1065	–
<i>Bez modrín</i> <i>Centrum slniečko n.o.</i>	Nezisková organizácia	1 819	2,9 tis.	–	169
<i>Som feministka</i>	Iniciatíva vo vzdelávaní	15 820	–	–	–
<i>Popysky</i>	Umenie	22 685	1,9 tis.	–	–
<i>Kozmo</i> <i>Centrum slniečko n.o.</i>	Nezisková organizácia	1412	–	–	–
<i>Tlakový hrniec</i>	Vzdelávanie	–	1,3 tis.	–	410

<i>Amnesty International Slovakia</i>	Mimovládna organizácia	5 223	13 tis.	Len všeob. 113,1 tis.	71
<i>Only fans</i>	Sociálna sieť	2,1 mil.	499,4 tis	—	11 tis.

Sociálne siete ponúkajú nekonečno možností, v najbližších podkapitolách sa pozrieme na jednotlivé príklady tematizovania sexuality, intimity a pornografie prostredníctvom sociálnych sietí.

2.1.1 Sexuálna výchova

Sexuálna výchova je slovenský podcast o sexe, intimite a sexualite. Autorky Vala Frazová a Michaela Chrkavá začali 19.mája 2020 zverejnením prvého dielu. Na webových stránkach sa označujú ako: „*Vzdelávací podcast o sexe – otvorene a vtipne.*“¹⁵ V roku 2021 bol podcast nominovaný na ocenenie *Social media Awards Slovakia* v kategórii *Public responsibility*.^{16 17} V podcaste sa však často stretávame s neodbornosťou, zlou terminológiou či propagáciou sexu, pornografie alebo sexuálnych hračiek. Autorky poukazujú, že: „*V epizódach plných humoru a nadsázky prinášame rôznym vekovým kategóriám spoločne s odborníkmi informácie, ktoré chýbajú na slovenských školách aj doma.*“¹⁸ Avšak epizódy, v ktorých sa neobjavujú odborníci akými sú napr. vzťahoví terapeuti, sexuológovia a pod., sa častokrát dajú - podľa nášho názoru - označiť za neprofesionálne. Takýto prípad by bol v poriadku, ak by autorky neoznačovali svoj podcast za vzdelávací a nazvali ho priamo pojmom sexuálna výchova. Tento názov má tendenciu naznačovať, že ide o podcast ktorý má vzdelávať, prinášať odborné názory a tvrdenia zaujímavým spôsobom. To sa však deje len v malej časti epizód. Samotné autorky nie sú vzdelané v tejto oblasti.

Michaela Chrkavá a Vala Frazová vyvinuli aj iné produkty, ktoré môžeme skôr označiť ako propagačné, ako za vzdelávacie pomôcky. V roku 2021 navrhli a zrealizovali pomocou crowdfundingu spoločenskú hru 69 sekúnd, ktorá podľa stránky: „*vtipnou formou učí o pojmoch spojených so sexom, vzťahmi a intimitou. Slová vás naučia význam a rôzne kulehy preveria vašu schopnosť vysvetliť výrazy zo sexuálneho slovníka.*“¹⁹ Táto edukačná hra je určená vekovej kategórii 18+, avšak je dostupná prakticky komukoľvek, kto si ju vie objednať cez internet. Ide o typ hier pripomínajúci tzv. šarády. Problém v tomto prípade vidíme v tom, že hoci je hra podľa autoriek označovaná ako edukatívna, nie je sprístupnená mladšiemu recipientovi, pre ktorého pochopiť a naučiť sa správnu terminológiu v tejto oblasti je dôležitejšie ako pre staršie generácie. Takýto typ sexuálnej výchovy môžeme skôr vnímať cez prizmu zárobkovej činnosti daných autoriek projektu. Ďalším z produktov sú živé eventy s názvom *sexoška LIVE*, pointou ktorého je nahrávanie epizódy pred živým publikom.

¹⁵ Web (4) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://sexualnavychova.com/>

¹⁶ Preklad - verejná zodpovednosť

¹⁷ Ibid., Web (4)

¹⁸ Ibid., Web (4)

¹⁹ Web (5) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://sexualnavychova.com/produkt/69-sekund-zabavna-kartova-hra-o-sexe/>

Ako najviac problematický aspekt tohto podcastu vnímame propagáciu a tzv. product placement a kolaboráciu formou platenej spolupráce s internetovými obchodmi ponúkajúcimi erotické hračky. Promo kódy ich spoluprác poskytujúce zľavu na dané produkty môžeme získať hneď pri vstupe na webstránku alebo na sociálnych sieťach pod príspevkami. Propagáciu týchto produktov vidíme aj v epizódach sponzorovaných konkrétnymi značkami a na sociálnych sieťach pri súťažiach o erotické hračky. Podcast sexuálna výchova má verejný profil, kam sa môže dostať každý užívateľ sociálnych sietí aj maloletý, ktorý takýmto prístupom môže získať deformovaný pohľad na sexualitu.

2.1.2 Vyhonit ďábla

Český podcast s mimoriadne provokatívnym a kontroverzným názvom *Vyhonit ďábla* je dielom dvoch študentiek Terézie Ferjančkovéj a Zuzany Kašparovej. Založili ho v roku 2019, keď sa rozhodli detabuizovať témy sexuality, intimity a telesnosti. Ako poukazujú na svojich internetových stránkach a sociálnych sieťach, chcú sa venovať tabuizovaným témam, ideálom krásy, sexizmu či frustrácii z vlastných tiel. Poukazujú však na to, že to robia neformálne a zábavne.²⁰ Upozorňujú na fakt, že: „*Od samého začiatku jsme podcast koncipovaly jako pokec dvou kamarádek. Přestože se snažíme v každé epizodě vytvářet určitou edukativní přidanou hodnotu, tak nechceme suplovat sexuální výchovu na školách ani jinde a tvářit se jako samozvané sexpertky.*“²¹ Nesnažia sa tvoriť obsah, ktorý by bol revolučný v oblasti vzdelávania, skôr otvárajú dôležité témy a tvoria osvetu v tejto oblasti.

Podcast je uchopený pre dospelé publikum, avšak ponúka aj informácie pre mladšieho diváka. Autorky používajú správnu terminológiu a pracujú s rôznymi zdrojmi a odborníkmi. Autorky podcastu vydali knihu s rovnomeným názvom *Vyhonit ďábla o vztazích, sexu a intimitě*. Ide o súhrnné dielo tém, ktoré riešia v uvedenom podcaste. Kniha sa primárne venuje: „*věnuje choulostivým tématům, o kterých se nám těžko mluví. Zuzana a Terezie s upřímností a humorem sobě vlastním bourají stereotypní představy (nejen) o sexu a intimitě a otevřeně sdílejí vlastní zkušenosti, s nimiž se nejeden čtenář*ka bezpochyby ztotožní.*“²² Ide o časť, kde prepísali a poopravili rozhovory z rôznych epizód svojho podcastu.

Dalším produktom Terézie Ferjančkovéj a Zuzany Kašparovej sú eventy s názvami *Večer bizárního porna*, kde detabuizujú a poukazujú na problematiku pornografie. „*Přednáška o tvorbě obsahu tajné komory a o tom, jak vývoj těchto erotických filmů ovlivnil rozvoj průmyslu či technologií.*“²³ Rozoberajú, akým spôsobom sa točí pornografický film, o závislosti na nej a o bizarnosti pornografie.

Na svojich stránkach ponúkajú prispôbené workshopy, diskusie a prednášky aj napríklad pre školy, ide však o produkt navyše, ktorý realizujú prostredníctvom dohody. Autorky otvorene detabuizujú témy sexu, telesnosti, intimity a prinášajú osvetu. Taktiež majú sprístupnený účet všetkým užívateľom, neoznačujú sa však za vzdelávací podcast a v porovnaní so slovenským podcastom *Sexuálna výchova*, prinášajú väčšiu odbornosť a profesionalitu, ponúkajú rozsiahle

²⁰ Web (6) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://vyhonitdabla.cz/>

²¹ Ibid., Web (6)

²² Web (7) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.databazeknih.cz/knihy/vyhonit-dabla-o-vztazich-sexu-a-intimite-472492>

²³ Web (8) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://goout.net/sk/vecer-bizarniho-porna/szcyfvt/>

spektrum tém a pri témach, ktorým sa nerozumejú si prizývajú host'a. V epizódach poukazujú na bezpečný sex a ochranu.

Ich podcast a spracovanie tém sa dostalo aj do českého webového streamovacieho portálu iVysílání, ktoré je pod záštitou verejnoprávnej televízie Česká televize. Miniséria sa volá *Na záchodcích*. Ide o krátke epizódy s popisom: „*Sexuální výchova v pohodě a beze studu. Zuzana a Terezie se baví úplně o všem. Hlavně o tom, co nám ve škole neřekli.*“²⁴ Otvára témy, ktoré by mali byť súčasťou sexuálnej výchovy na školách alebo rozhovorov v domácnostiach, no častokrát nie sú. Aj takýmto spôsobom pristupuje Česká televízia k detabuizácii a búraníu stereotypov.

2.1.3 Iniciatívy s nie primárnym zameraním na sex, sexualitu a intimitu.

Na sociálnych sieťach sa stretávame s nespočetným množstvom účtov a iniciatív, ktoré sa zameriavajú na vzdelávanie v rôznych oblastiach od rasizmu, duševného zdravia až po sexuálne zneužívanie či domáce násilie.

Medzi takéto iniciatívy patrí napríklad mimovládna organizácia Amnesty International Slovakia, fungujúca po celom svete, my sa však zameriame na slovenskú odnož. Zameriavajú sa na: „*zlepšenie stavu ľudských práv na celom svete.*“²⁵ Na Slovensku sa v oblasti sexuality zameriavajú na zmenu legislatívy v oblasti znásilnenia. Túto kampaň volajú *Hovorme o súhlase*, ktorej cieľom je: „*prostredníctvom advokácie podporiť zmenu právnej definície znásilnenia a posilniť verejnú diskusiu o súhlase v sexuálnych vzťahoch.*“²⁶ Detabuizujú rodové stereotypy a snažia sa otvárať témy zdravých sexuálnych a partnerských vzťahov. Vybrali sme túto iniciatívu z dôvodu, že tieto témy sprostredkujú veľmi prístupným a odborným spôsobom na sociálnych sieťach a zároveň sa snažia o legislatívnu zmenu, ktorá môže zmeniť životy mnohým.

Jedným z bodov tejto kampane je aj *Vzdelávanie o súhlase*, kde sa uvádza, že prispieva: „*k búraniu mýtov a predsudkov o sexuálnom vzdelávaní a šírimo povedomie o prevencii sexualizovaného násilia a podpore a pomoci pre preživšie a preživších. Školy a rôzne kolektívy prejavujú o tieto a ďalšie témy, ktoré by mali byť súčasťou komplexného sexuálneho vzdelávania, veľký záujem. Pre našu prácu je kľúčové priniesť do vzdelávacieho procesu atmosféru bezpečia, ktorá umožňuje mladým ľuďom hovoriť o téme súhlasu a sexualizovaného násilia otvorene, úprimne a citlivo.*“²⁷ Táto kampaň má viacero vrstiev, ktoré sú veľmi dôležité od prevencie násilia na ženách, mužoch a deťoch, až po pomoc preživším sexuálneho násilia. Problematika tejto témy je stále aktuálna na Slovensku. Práve prostriedkom sociálnych sietí vieme šíriť problematiku o tejto téme. Avšak iba povedomie nepomôže, preto je pozitívne, že práve Amnesty International Slovakia sa zaoberá aj legislatívnou a právnu formou. Jedným z najnovších iniciatív a kampaní je boj za identitu transrodových ľudí s názvom *Životy transrodových ľudí nesmú byť nástrojom politického boja*. Táto organizácia je aktuálna a otvára otázky, ktoré treba v spoločnosti otvorene riešiť, komunikuje ich aj prostredníctvom sociálnych sietí.

Platformou, ktorá sa venuje podobnej tematike je iniciatíva neziskovej organizácie Centrum Slniečko s názvom *Bez modrín*. Ide o organizáciu, ktorá sa zameriava na tému domáceho násilia.

²⁴ Web (9) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14191464239-na-zachodcích/>

²⁵ Web (10) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/kto-sme/>

²⁶ Web (11) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/hovorme-o-suhlase/>

²⁷ Web (12) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/vzdelavanie-o-suhlase/>

„Cieľom projektu *Bez modrín* je implementovať inovatívne metódy zážitkového vzdelávania pedagógom, ale i študentom – budúcim profesionálom v téme dodržiavania a porušovania ľudských práv v kontexte rodovej rovnosti a prostredníctvom identifikácie vhodných a nevhodných prístupov odborníkov.“²⁸ Táto organizácia založila okrem toho podcast s rovnomeným názvom *Bez modrín*, kde reflektujú vyššie uvedené témy. Zároveň vytvorili instagramovú platformu aj pre deti, na ktorej ich sprevádza kozmonaut *Kozmo*. Venujú sa novodobému vzdelávaniu v oblasti násilia a sprostredkujú túto tematiku zdravým a správnym spôsobom.

Iniciatíva *Respektuju* je českou a najväčšou z vybraných platforiem. Jej primárne zameranie je rozširovať povedomie o problémoch spoločnosti. Otvárajú témy ekológie, politiky, feminizmu, či sexuálneho vzdelávania a otázok partnerského spolunažívania. Prehľadne a odborne otvárajú a komunikujú podstatné témy.

Podobnými iniciatívami je aj účet *Som feministka*, ktorá otvára tému rovnoprávnosti na viacerých úrovniach. K instagramovému účtu je pripojený aj blog zameraný na rôznorodé témy. Autorka založila platformu v roku 2020 a chcela: „*Miesto, ktoré by sa venovalo ľudským právam, ženským právam, rodovej rovnosti a to korektne. S ohľadom na planétu, iné rasy, sexuálne orientácie či vierovyznania. Bez nenávisti, neradikálne. Láskavo ale dôrazne.*“²⁹ Vo veľkom otvára práve aj témy sexuality a telesnosti, či vzťahov. Účet s názvom *Popysky* sa zameriava skôr na umelecké vyobrazenie hlbiny ženskej duše a povrchy ženského tela, prináša zábavnú formu tabuizovaných tém a búra tak tabu a stereotypy.

2.2 Propagácia pornografického obsahu na sociálnych sieťach

Na slovenskej a českej scéne sa môžeme stretnúť s rôznymi podcastmi, ktoré sú spracované štýlom tzv. talk show. Hostí v týchto podcastoch tvoria známe celebrity, influenceri a pracovníci v pornografickom priemysle. Názvy týchto podcastov alebo videí častokrát tvoria takzvané clickbaity, ktoré majú prilákať recipientov. Týkajú sa napríklad množstva zarobených peňazí alebo škandálov. Príkladom je video od *PBN -Podcast bez názvu* s názvom *Rika Fane - PŘÍŠEL MI VÝHRUŽNÝ DOPIS, NATOČILA JSEM UŽ PŘES 200 SCÉNEK, VÉMOLA MĚ BRAL NA VEŘEJNOST*, hosťom tohto dielu podcastu bola práve česká porno herečka Rika Fane, ktorá je populárna na Instagrame a Tik Toku. Podcast bol uverejnený na platforme Youtube, video ku dňu 24.3.2023 má 822 052 zhliadnutí,³⁰ toto číslo niekoľkonásobne presahuje počet sledujúcich na nami spomínanom podcaste. Rozhovor prináša pohľad na pornografický priemysel priamo od jeho pracovníka. Je dostupné pre diváka od 13 rokov. V takomto prípade si myslíme, že môže dochádzať ku nesprávnej interpretácii tém a postojov.

Najnovším trendom v pornografickom priemysle je platforma *OnlyFans*, ktorú môžeme kategorizovať ako sociálnu sieť. Ide o službu, ktorá funguje na základe predplatného. Na registrovanie sa nie je potrebné overenie veku, prostredníctvom dátumu narodenia. Výška predplatného sa odvíja od služby, ktorá vám bude poskytnutá. Najväčšou motiváciou pre tvorbu na tejto platforme je práve peňažné ohodnotenie. V niekoľkých podcastoch je vyzviňovaná peňažná čiastka, ktorú môže jedinec získať prostredníctvom *OnlyFans*.

²⁸ Web (13) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://bezmodrin.sk/o-nas/>

²⁹ Web (14) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <http://www.somfeministka.sk/ofeministke/>

³⁰ Web (21) [cit. 17. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=yRIA5eVbN7Q>

Ako uvádza kulturologička Erika Moravčíková vo svojej práci *Transformácia sexuality a „porn culture“ v kontexte hyperkonzumnej kultúry (na príklade sociálnej siete OnlyFans)*, prepojenie hyperkonzumnej spoločnosti s pornografickým priemyslom, platforma OnlyFans, podľa nej symbolizuje: „*Nezriadenú túžbu po materiálnych veciach, luxusnom životnom štýle a finančnom zabezpečení. Táto platforma prinášajúca sexuálne explicitný obsah (s výstižným prívlastkom personalizovaná pornografia) je na jednej strane dôkazom prechodu od existujúceho modelu „pozorovať a byť pozorovaný“ (na sociálnych sieťach) na modus „byť zaplatený a platiť“.* Na druhej strane jeho obrovská popularita svedčí o relativizácii hodnôt, noriem a tabu, detabuizovaním či priam netabuizovateľnosťou intimity a upevnením kultu rozkoše.“³¹ Práve tu môžeme pozorovať problematiku dostupnosti tejto sociálnej siete a prepojenie na materiálny a konzumný spôsob života.

Stretávame sa aj s propagovaním OnlyFans účtov na iných platformách, napríklad ako je Tik Tok, ktorá je primárne určená mladšiemu recipientovi, jedným z príkladov je česká tvorkyňa obsahu na OnlyFans Anna Hamannová, ktorá tvorí pod pseudonymom Kafuu má na Tik Toku (ku dňu 24.3.2023) 28 tis. sledovateľov, Instagrame (ku dňu 24.3.2023) 52,9 tis. sledovateľov a zverejňuje kontroverzný obsah, ktorý má recipienta osloviť aby si zakúpil predplatné na jej účte na Tik Toku. Jej vyjadrovanie a alterego sa dá podľa nášho názoru prirovnáť ku neplnoletej osobe až dieťaťu.³² Produktom, ktorý podľa nás cielil na detského recipienta je aj pieseň, ktorú tvorkyňa vytvorila spolu s producentom Frankom Wildom s názvom *Hafo*, ktoré bolo pár dní po uverejnení v trendoch na českej a slovenskej platforme YouTube má v súčasnosti (ku dňu 24.3.2023) 3 569 229 zhliadnutí.³³ Video Videoklip vulgárnym a kontroverzným spôsobom propaguje sex a dehumanizuje ženu. Vo videoklipe vystupujú sami autori piesne a textu. Táto pieseň sa stala trendom na internete a najviac zaujala svojou kontroverznosťou práve deti v adolescentnom veku. Jednoduché videá na platformách ako je Tik Tok, Instagram a YouTube, sú marketingovým nástrojom na propagáciu účtov OnlyFans.

3 Problematika sexuálnej výchovy na školách

Aktuálne nemajú deti a mládež na školách povinnú sexuálnu výchovu, školy momentálne nedisponujú ani učebnicami či metodickými plánmi. Témy sexuálnej výchovy sú súčasťou predmetov akými sú napr. etická výchova, biológia, občianska náuka alebo sa stáva obsahom triednických hodín. Školy avšak majú osnovy nesúce názov *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*. Tieto osnovy však nie sú povinné a je na rozhodnutí samotných škôl, či samostatný predmet alebo zahrnie ako súčasť témy v rámci iných predmetov, prípadne či tieto témy budú zaradené do bežných povinných osnov. (Web 15) V článku publicistky Rii Gehrerovej s názvom *Čo sa deti o sexe naozaj učia v školách? Otázky a odpovede*, poukazuje na obsah a cieľ týchto osnov: „*Výchova k manželstvu a rodičovstvu je v osnovách materských, základných aj stredných škôl. Zaoberá sa aj zdravým životným štýlom (drogová prevencia, sebaúcta, asertivita, rodinné vzťahy, rozvoj kamarátstva a priateľstva).* Podľa osnov predmetu je jeho cieľom „*pestovať v žiakoch túžbu založiť si v dospelosti rodinu, mať vlastné deti a tieto*

³¹ MORAVČÍKOVÁ, E. 2022 *Transformácia sexuality a „porn culture“ v kontexte hyperkonzumnej kultúry (na príklade sociálnej siete OnlyFans)* In *Culturologica Slovaca*, s. 26.-27.

³² Web (22) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na:

https://www.tiktok.com/@kafuu_official?_t=8avMzqUb1Ao&_r=1

³³ Web (23) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=i4NOEx2-6xk>

s láskou vychovávať“.³⁴ Tu vnímame veľmi zúžený pohľad na predloženú problematiku a stručné či nesprávne uchopenie tém.

Momentálne na Ministerstve školstva prebieha veľká reforma kurikula, ktorá má priniesť do škôl témy a postupy aby deti pripravila na 21. storočie. Jedným z bodov tejto reformy je okrem iného sexuálna výchova, jej osnovy a otázka povinného zavedenia do vyučovacieho procesu. Avšak s príchodom nového ministra školstva ministra Jána Horeckého, vyštudovaného pedagóga matematiky a geografie, ktorý bol poverený práve touto časťou reformy, sa vyskytli mnohé komplikácie. Vybraní odborníci pracovali približne dva roky na návrhu nových učebných osnov. Horecký po obdržaní návrhu učebných osnov tieto upravoval a výrazne pozmeňoval viaceré formulácie. Sexuálnu výchovu sa snažia odborníci prepísať tak, aby nevychádzala z kníh napísaných v 90. rokoch minulého storočia. V prípade zmien nedošlo k ničomu revolučnému, odborníci navrhli, aby sexuálna výchova bola povinným a samostatným predmetom. Zmodernizovali sa dokumenty a upravili témy do dnešného sveta. (Web 16) Tento prístup považujeme za veľmi dôležitý. Práve v čase, kedy je internet a rôzne druhy médií dostupné pre všetkých, môže dochádzať k nesprávnemu uchopeniu sexualita a tém týkajúcich sa sexu cez prizmu pornografie, alebo nesprávne uchopeného obsahu na sociálnych sieťach.

Na jednotlivých osnovách a metodických materiáloch pracovali aj iniciatíva a mimovládna organizácia *Intymty*, Odborníčky a lektorky sexuálnej a vzťahovej výchovy Zuzana Bendíková a Radka Mikšík. Spolupracovali spolu so sexuologičkou Danou Šedivou. (Web 16) Vnámame veľmi pozitívne, že do reformy boli zapojení ľudia, ktorí priamo pracujú v oblasti vzťahovej a sexuálnej výchovy a pracujú s deťmi a mladými ľuďmi. Jedným z pozitívov je predovšetkým to, že rozprávajú jazykom 21. storočia a efektívne využívajú aj prostriedky na zaujatie pozornosti mladého recipienta. Tými sú najmä sociálne siete využívané ľuďmi v adolescentnom veku.

Zastávame názor, že sexuálna výchova by mohla prinášať kritické myslenie v danej oblasti. Mladí ľudia by vedeli rozlišovať čo patrí medzi zdravý a reálny sexuálny/pohlavný styk, a čo naopak do kategórie fiktívny, hraný styk zinscenovaný pornografickým priemyslom. Psychiatrička a sexuologička Dana Šedivá poukazuje na fakt, že práve z pornografie deti čerpajú nezdravé a nereálne predstavy o sexualite.³⁵, takéto predstavy im však sprostredkujú aj digitálne médiá a platformy, ktoré neodborne a nesprávne otvárajú témy sexu a sexualita. Šedivá hovorí, že: „Ak má dieťa mobil a viac ako 11 rokov, neexistuje, aby na ňom ešte nepozeralo porno.“³⁶,

Autori návrhu poukazujú na konkrétne fakty:

- „Mladí vidia pornografiu prvýkrát v priemere vo veku 11 rokov, pričom približne 88 percent scén v bežne dostupnej pornografii je násilných.“³⁷
- „Slovensko patrí ku krajinám s vysokým počtom neželaných tehotenstiev – každá 38. tínedžerka vo veku medzi 15 až 19 rokmi je tehotná.“³⁸

³⁴ Web (15) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://dennikn.sk/40016/vsetko-co-sa-deti-ucia-v-skolach-o-sexe/>

³⁵ Web (16) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://dennikn.sk/3243434/minister-skolstva-skrtal-v-sexualnej-vychove-odbornicky-vysvetluje-preco-sa-jej-nemusi-obavat/>

³⁶ Ibid., Web (16)

³⁷ Ibid., Web (16)

³⁸ Ibid., Web (16)

- „Až 8 z 10 sexuálne aktívnych ľudí sa stretne v živote s HPV, ktoré môže spôsobiť rakovinu krčka maternice, penisu, konečníka, mandlí a hlasiviek, hoci existuje prevencia.“³⁹
- „Približne každý desiaty mladý človek má skúsenosť s tým, že od neho niekto na internete žiadal intímne informácie.“⁴⁰
- „Takmer štvrtina žiakov 8. a 9. ročníka uviedla, že zažilo aspoň jeden prejav sexuálneho násillia, a 3 percentá detí vážne sexuálne násillie.“⁴¹

Tieto štatistiky sú len časťou všetkých dopadov, ktoré máme na Slovensku pri zlej alebo absentujúcej sexuálnej výchove, kritickom myslení či mediálnej gramotnosti. Autorky nového návrhu poukazujú, že starý nie je vôbec vhodný pre súčasnú dobu, nie je tam spomínané ani násillie, sexuálne obťažovanie a pod. Zároveň vôbec neobsahuje hrozby digitálnej doby ako je kybergrooming, obťažovanie detí a mladistvých cez internet.

Moderná sexuálna výchova je však ešte v nedohľadne, kvôli pripomienkovaniu ministra Horeckého, ktorý nesúhlasí aby sa téma antikoncepcie, iba na úrovni faktov prezentovala žiakom na školách. Taktiež do toho zapojil tému sexuality pri tvrdení: „Škola nemá čo formovať jednotlivcov, akú majú mať sexuálnu orientáciu alebo identitu,“ Avšak Bendíková vysvetľuje: „Sexuálnu orientáciu si človek nevyberá a už vôbec nie je možné niekoho do zmeny sexuálnej orientácie nútiť alebo formovať,“⁴² ... „Podľa nich je sexuálna výchova, naopak, prevenciou pred násillím a nátlakom.“⁴³ S týmto tvrdením sa stotožňuje aj psychiatrička a sexuologička Dana Šedivá.

Posledným z bodov, ktorý bráni pristúpiť na modernú reformu v oblasti sexuálneho vzdelávania je zodpovednosť rodičov, zatiaľ čo Horecký tvrdí a presadzuje názor, že by práve tieto hodnoty mali deťom vštepovať rodičia, odborníčky poukazujú, že by deti mali dostať informácie o všetkých témach a možnostiach a rozhodnúť sa čo budú robiť so svojim telom a sexualitou.⁴⁴ Tým, že nedostanú rozsiahlu, metodicky a správne pripravenú sexuálnu výchovu im odpierame rozhodovať sa o vlastnom tele.

3.1 Iniciatívy zamerané na sexuálne vzdelávanie na školách

Počas tých rokov, kedy sa bojovalo za modernú sexuálnu výchovu vznikli iniciatívy, ktoré nahrádzali túto tému v školách a tými sú *Tlakový hrniec* a *Intymyta*.

Tlakový hrniec je nezisková organizácia. Venuje sa trom témam. Škodlivosti pornografie, neplánovanému rodičovstvu a manželstvu. Obsah ich metód prezentovania sú videá s párovými terapeutmi, ľuďmi závislými na pornografii a filmu *Manželstvo ako v tlakovom hrnci*. Ponúkajú debaty a prednášky pre školy.⁴⁵ Občianske združenie *Fórum života*, stálo pri zakladaní Tlakového hrnca. *Fórum života* je organizácia ktorá propaguje ideológiu pro life, bojuje za

³⁹ Ibid., Web (16)

⁴⁰ Ibid., Web (16)

⁴¹ Ibid., Web (16)

⁴² Web (16) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://dennikn.sk/3243434/minister-skolstva-skrtal-v-sexualnej-vychove-odbornicky-vysvetluju-preco-sa-jej-nemusi-obavat/>

⁴³ Ibid., Web (16)

⁴⁴ Ibid., Web (16)

⁴⁵ Web (17) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://forumzivota.sk/ciele/>

zrušenie potratov. Podľa ich internetovej stránky je ich hlavným cieľom: „*Chrániť každý ľudský život od počatia po prirodzenú smrť.*“⁴⁶ Spolu s *Fórom života* vytvorili edukačnú hru s názvom *Neviditeľný človek*.⁴⁷ Hra je vytvorená na základe prezentovania a propagovania pro life ideológie. Síce na stránkach cielene upozorňujú, že sa vyhýbajú náboženským alebo duchovným názorom, môžeme zreteľne vidieť inklináciu k jednej celkom striktnej ideológii, ktorá obmedzuje plný sexuálny rozvoj jednotlivca. Zároveň preferujú náklonnosť len k heterosexuálnym vzťahom. Na svojich stránkach neuvádzajú žiadne podložené výskumy a nedokumentujú, z čoho ich práca vychádza, ale iba to čomu sa venuje.

Na prvý pohľad táto organizácia rozpráva o škodlivosti pornografie, čo je v dnešnej spoločnosti veľmi dôležitá téma, ale otvára len tri veľmi stručné témy, ktoré ani zďaleka neobsahujú potrebné informácie o našej sexualite, ako ju vnímať, ako o nej rozprávať, či ako sa cítiť v bezpečí, keď mám iný názor a pohľad na svet ako ostatní.

Druhou a veľmi významnou iniciatívou na Slovensku je občianske združenie s názvom *Intymyta*. Je to rovnaké združenie ako to, ktoré momentálne pracuje na moderných osnovách a metodických plánoch o sexuálnom vzdelávaní na slovenských školách.

Ich cieľ je jednoznačný, nezahŕňa náboženské, duchovné, politické či ideologické myšlienky. Podľa ich webových stránok sa snažia o nasledovné: „*Meníme neistotu na prijatie a zdravé vzťahy. Naše vyškolené lektorky tvoria na workshopoch vzťahovej a sexuálnej výchovy bezpečné prostredie, čím pomáhajú jednoduchšie nadobúdať vedomosti, zručnosti a rešpektujúce postoje. Pomáhame tak mládeži, rodičom, učiteľkám/om a pracovným tímom budovať zdravé, bezpečné, rešpektujúce a rovné vzťahy.*“⁴⁸

Ich výskumy a materiály sa opierajú o výskumom podloženú vzťahovú a sexuálnu výchovu v plnom rozsahu. Zameriavajú sa na základné a stredné školy, rodičov, učiteľov, pracovné tímy a aj na lekárov. Ich prostriedkami komunikácie však nie sú len workshopy, prednášky, ale práve svoju tvorbu prenášajú aj na sociálne siete, cez ktoré komunikujú dôležité témy jazykom mladých. Vyššie som poukazovala na sociálne siete občianskeho združenia *Intymyta* a Radky Mikšík, ktorá je lektorkou a odborníčkou vo vzťahovej a sexuálnej výchove. Sama ako influencerka tvorí obsah na tieto témy.

Združenie vydalo aj knižku s názvom *Ja v tvojom veku...! ako s deťmi rozprávať o sexualite, vzťahoch a sexe*. Prináša návod pre rodičov ako pretaviť sexuálnu výchovu do domáceho prostredia a tvoriť tak bezpečné a zdravé vzťahy nielen doma.⁴⁹

Občianske združenie pracuje aj s niekoľkými medzinárodnými organizáciami a je poväčšine financované rôznymi medzinárodnými grantami a projektami. Občianske združenie a jeho iniciatíva pri vytvorení petície za modernú vzťahovú a sexuálnu výchovu, bola popudom k tomu, aby sa začali uskutočňovať reálne kroky na úrovni ministerstva školstva.

3.2 Problematika kybergroomingu a projekt *V Síti*

Termín kybergrooming sa skladá zo slov kyber (anj. cyber) je slovo zahrňujúce používanie alebo zahrnutie počítača, či špecificky internet do svojich aktivít.⁵⁰ a slovo grooming, ktoré

⁴⁶ Web (17) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://forumzivota.sk/ciele/>

⁴⁷ Web (18) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://tlakovyhrniec.sk/hra/>

⁴⁸ Web (19) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.intymyta.sk/>

⁴⁹ Web (20) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.intymyta.sk/produkt/ja-v-tvojom-veku/>

⁵⁰ Web (24) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cyber>

v nami riešenej téme je špecifikované ako kriminálna aktivita, pri ktorej dospelá osoba nadväzuje priateľský vzťah s maloletou osobou s cieľom pokúsiť sa ju presvedčiť, aby mali sexuálny vzťah,⁵¹ väčšinou na úrovni kyber priestoru alebo dohodnutých stretnutí za cieľom sexuálnych aktivít.

Stránka *e-bezpeci.cz*, ktorá sa zaoberá bezpečnosťou na internete popisuje kybergrooming ako druh: „*psychické manipulace, ve které komunikuje dospělý uživatel (často pod falešnou identitou) s dítětem, přičemž využívá celou řadu strategií - např. zrcadlení (mirroring), phishing, profilování oběti, vábení a uplácení (luring), strategie snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace, izolační metody, strategie manipulace dětí prostřednictvím fotografií opačného pohlaví, webcam trolling apod.*“⁵² Tento čin zahŕňa niekoľko trestných činov ako sú nebezpečné vydieranie, sexuálny nátlak, nadväzovanie nepovolených vzťahov s dieťaťom atď.

Problematicu predátorov na internete spracoval v dokumentárnom filme režiséra Víta Klusáka a Barbory Chaloupkové, ktorý vytvoril malý experiment. Vytvoril z troch herečiek s detskými rysmi dvanásťročné dievčatá, ktorým pomocou realizačného tímu vytvoril detské izby, ktoré boli navrhnuté priamo pre nich a falošné profily na sociálnych sieťach.

Dokument vyobrazuje 3 herečky, 3 detské izby, 10 dní a 2458 potencionálnych predátorov. Experiment detabuizoval tému zneužívania detí na internete, Na internetových stránkach vytvorených k dokumentu sa dozvedáme nasledovné: „*Drtivá většina těchto mužů požaduje sex prostřednictvím videohovoru, posílá fotografie svých přirození, odkazy na porno nebo se dívky dokonce pokouší vydírat.*“⁵³ Dokument bol natáčaný pod dohľadom psychológov aj sexuológa. To dopomohlo herečkám pochopiť myslenie dvanásťročných dievčat a vžiť sa do ich sveta.

Film vyšiel v troch verziách pre deti od 12 rokov, tento je doplnený o rozhovory s herečkami a o cenzúru pornografických scén, ktoré sú súčasťou experimentu. Tento film má aj špecifický názov *V SÍTI: Za školou*, upravený tak aby mohol byť premietaný v školách. K tejto verzii filmu sú na stránkach dostupné aj metodické materiály ako pracovať so žiakmi pred a po zahliadnutí dokumentu. Metodiky boli spracované doc. Kamilom Kopeckým a platformou *e-bezpečí.cz*.⁵⁴ Stránka *vsitifilm.cz* zahŕňa materiály aj pre rodičov, deti či dokonca aj predátorov.

Doplňkovým materiálom je knižný dokument Mariky Pecháčkovej s názvom *Kto chytá v síti*. Kniha prináša rozšírený pohľad na skúmanú problematiku. Obsahuje rozhovory s obeťami, predátormi a sexuológmi. Práve táto kniha prináša viacero informácií, ktoré sú potrebné pri prevencii zneužívania detí na internete.

Literatúra a zdroje

- ADICHIE, CH. N.: *Všetci by sme mali byť feminist(k)ami*. Krásno nad Kysucou: Absynt, 2017. ISBN 978-80-89916-22-1
- BEAUVOIR, S.: *Druhé pohlavie I*. Bratislava: OBZOR, 1967. 2.vydanie. ISBN 65-076-67

⁵¹ Web (25) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/grooming>

⁵² Web (26) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming>

⁵³ Web (27) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>

⁵⁴ Web (28) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://vsitifilm.cz/jsem-ucitel.html>

- BOLIN, A.; WHELEHAN, P.: *Human sexuality: Biological, Psychological, and Cultural Perspectives*. New York: ROUTLEDGE, 2009. ISBN 0-203-88923-1 zdroj: https://books.google.sk/books?id=qrPHYok19v8C&pg=PA32&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- BROCHMANN, N. DAHL, E. S.: *Bez hanby o ohanbí*. Bratislava: SLOVART, 2019. ISBN 978-80-556-3945-1
- KRIŠTOFOVÁ, L.: Sexualita. Od biológie, k politike, slasti a slobode. In Kiczková, Z. - Szapuová, M. (eds.) *Rodové štúdiá. Súčasné diskusie, problémy a perspektívy*. Bratislava, Centrum rodových štúdií pri Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. pp. 294-311. zdroj: <http://akademickyrepozitar.sk/sk/repozitar/sexualita-od-biologie-k-politike-slasti-a-slobode.pdf>
- MORAVČÍKOVÁ, E.: Transformácia sexuality a „porn culture“ v kontexte hyperkonzumnej kultúry (na príklade sociálnej siete OnlyFans) In: *Culturologica Slovaca* (Internetový kulturologický časopis) ISSN 2453-9740 zdroj: http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No7_2_2022/Moravcikova_Transformacia_sexuality.pdf
- PAGLIA, C.: *Slobodné ženy, slobodní muži: eseje o pohlaví, genderu, a feminizmu*. Praha: Argo, 2019. ISBN 978-80-257-3071-3
- WATKINS, G.: *Feminizmus do vrečka: O zanietených politikách*. Bratislava: ASPECT, 2013. ISBN 978-80-8151-009-0
- Web (1) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.dictionary.com/browse/digital-media>
- Web (2) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/influencer>
- Web (3) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/social-media>
- Web (4) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://sexualnavychova.com/>
- Web (5) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://sexualnavychova.com/produkt/69-sekund-zabavna-kartova-hra-o-sexe/>
- Web (6) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://vyhonitdabla.cz/>
- Web (7) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.databazeknih.cz/knihy/vyhonit-dabla-o-vztazich-sexu-a-intimite-472492>
- Web (8) [cit. 18. 03. 2023] Dostupné na: <https://goout.net/sk/vecer-bizarniho-porna/szcylvfvt/>
- Web (9) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14191464239-na-zachodcich/>
- Web (10) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/kto-sme/>
- Web (11) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/hovorme-o-suhlase/>
- Web (12) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/vzdelavanie-o-suhlase/>
- Web (13) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <https://bezmodrin.sk/o-nas/>
- Web (14) [cit. 19. 03. 2023] Dostupné na: <http://www.somfeministka.sk/ofeministke/>
- Web (15) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://dennikn.sk/40016/vsetko-co-sa-deti-ucia-v-skolach-o-sexe/>
- Web (16) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://dennikn.sk/3243434/minister-skolstva-skrtal-v-sexualnej-vychove-odbornicky-vysvetluju-preco-sa-jej-nemusi-obavat/>

- Web (17) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://forumzivota.sk/ciele/>
- Web (18) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://tlakovyhrniec.sk/hra/>
- Web (19) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.intymyta.sk/>
- Web (20) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.intymyta.sk/produkt/ja-v-tvojom-veku/>
- Web (21) [cit. 17. 03. 2023] Dostupné na:
<https://www.youtube.com/watch?v=yRIA5eVbN7Q>
- Web (22) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na:
https://www.tiktok.com/@kafuu_official? t=8avMzqUb1Ao& r=1
- Web (23) [cit. 15. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=i4NOEx2-6xk>
- Web (24) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cyber>
- Web (25) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/grooming>
- Web (26) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming>
- Web (27) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>
- Web (28) [cit. 16. 03. 2023] Dostupné na: <https://vsitifilm.cz/jsem-ucitel.html>

Pornographicization in digital media. Reflection on selected aspects of intimacy and sexuality in media discourse

This paper focuses on the issue of pornographicization in digital media. Specifically, it examines social networks, audiovisual content including podcasts, blogs, videos, and other media. It compares the detabooization of sexuality in feminism with current trends in media discourse. One of the analyzed trends is the phenomenon of so-called "influencers," their influence, and the consequences on viewers' behavior. The paper also addresses sexual education through digital media and reflects on selected aspects of intimacy and sexuality in media discourse. It critically evaluates their positives and negatives.

Štúdia bola prezentovaná ako súťažná práca v rámci Študentskej vedeckej, odbornej a umeleckej činnosti organizovanej na Ústave manažmentu kultúry a turizmu, kulturológie a etnológie v akademickom roku 2022/2023. Školiteľkou práce bola doc. Mgr. Erika Moravčíková, PhD

Autorka: Bc. Paulína Grolmusová
Oddelenie kulturológie – ÚMKTKE
FF UKF v Nitre
Hodžova 1
949 74 Nitra
paulina.grolmus@gmail.com

Školiteľka: doc. Mgr. Erika Moravčíková, PhD.
Oddelenie kulturológie – ÚMKTKE
FF UKF v Nitre
Hodžova 1
949 74 Nitra
emoravcikova2@ukf.sk